

Є.В. Імас, О.І. Циганенко,
С.М. Футорний, О.В. Ярмолук

ЕКОЛОГІЯ СПОРТУ

Є.В. ІМАС, О.І. ЦИГАНЕНКО,
С.М. ФУТОРНИЙ, О.В. ЯРМОЛЮК

ЕКОЛОГІЯ СПОРТУ

КИЇВ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ
«ОЛІМПІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА»
2018

УДК:796.011:504.05:378.22
ББК 28.081+75.810.5
Е45

*Рекомендовано до друку
рішенням вченої ради Національного
університету фізичного виховання і спорту
України (протокол № 8 від 28.02.2018 р.)*

Рецензенти:

Лукашов Д. В. — завідувач кафедри екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» Національного університету імені Т. Г. Шевченка, доктор біологічних наук, професор;

Боголюбов В. М. — завідувач кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Національного університету біоресурсів та природокористування України, доктор педагогічних наук, професор;

Горшков Л. І. — завідувач кафедри публічного управління для сталого розвитку та екологічного менеджменту Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління, кандидат фізико-математичних наук, професор;

Шахліна Л. Я.-Г. — професор кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор медичних наук, професор

Імас Є. В.

Е 45 **Екологія спорту: монографія / Є. В. Імас, О. І. Циганенко, С. М. Футорний, О. В. Ярмолюк.** — К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра», 2018. — 256 с.
ISBN 978-617-7492-05-03

У монографії вперше комплексно розглянуто та узагальнено основні положення екології спорту як науки та сфери практичної діяльності, складової системи екологічної освіти, її предмет, принципи та функції. Висвітлено основні положення важливої науково-практичної розробки «Концепції екологізації спорту». Наведено базові розділи екології спорту. Подано нормативно-правові акти, що стосуються охорони довкілля в галузі фізичної культури і спорту, основні положення концепції сталого розвитку спорту. Наведено міжнародний досвід з організації природоохоронної діяльності у галузі спорту, в тому числі з використанням стандартів «зеленого» будівництва спортивних комплексів, спортивних парків, під час організації проведення Олімпійських ігор. Висвітлено поняття екоспорту як перспективного напрямку природоохоронної діяльності, дано характеристику екологічного менеджменту як ринкової системи управління охороною довкілля. Розглянуто концепцію екологізації спортивної діяльності, екологічного моніторингу стану навколишнього середовища та природи у сфері спорту, екологічного дизайну та «зеленого» будівництва спортивних споруд. Представлено основні положення природоохоронного інспектування (державного, громадського, відомчого), у тому числі у галузі спорту, та перспективи його розвитку.

Монографія розрахована на широке коло фахівців галузі фізичної культури та спорту, науковців, викладачів та студентів закладів вищої освіти і всіх, хто цікавиться проблемами екології у фізкультурно-спортивній діяльності.

**УДК 796.011:504.05:378.22
ББК 28.081+75.810.5**

© Є. В. Імас, О. І. Циганенко, С. М. Футорний,
О. В. Ярмолюк, 2018

© Національний університет фізичного виховання
і спорту України, видавництво «Олімпійська
література», 2018

ISBN 978-617-7492-05-03

ВСТУП

Процес екологізації суспільства дав поштовх до виникнення галузевих напрямів екології, таких як агроекологія, екологія будівництва, промислова екологія тощо. Ця тенденція притаманна й галузі фізичної культури та спорту, де з'явилися численні наукові публікації, в яких автори торкаються проблем охорони навколишнього середовища під час організації та проведення спортивних заходів [65; 66; 75], впливу факторів природного середовища на організм спортсменів та осіб, які займаються фізичною культурою та рекреацією [36; 43], впровадження новітніх природоохоронних технологій у будівництво та експлуатацію спортивних споруд [22; 53; 54], організації управлінської діяльності фізкультурно-спортивних організацій на принципах сталого розвитку [23; 44; 70; 73], нормативно-правового забезпечення екологічної діяльності [4; 16].

З огляду на сказане, виникла нагальна необхідність їх узагальнення для практичного використання в діяльності організацій, підприємств та закладів вищої освіти фізкультурно-спортивного профілю. Саме з цією метою колективом авторів Національного університету фізичного виховання і спорту України і було створено монографію «Екологія спорту».

У монографії вперше комплексно розглянуто та узагальнено положення та питання екології спорту як науки та сфери практичної діяльності, складової системи екологічної освіти, її предмет, принципи та функції, висвітлено основні положення важливої науково-практичної розробки «Концепція екологізації спорту», представлено базові розділи: «Екологія як наука та сфера практичної діяльності», «Охорона навколишнього природного середовища в галузі фізичної культури та спорту», «Екологічний дизайн та «зелене» будівництво в спорті», «Природоохоронне (еко-

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОЛОГІЯ СПОРТУ ЯК НАУКА ТА СФЕРА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1.1. Предмет, завдання та принципи екології спорту, її місце серед інших екологічних наук	5
1.2. Нормативно-правові засади охорони навколишнього середовища в галузі фізичної культури та спорту	11
1.3. Концепція сталого розвитку спорту	30
1.4. Міжнародне співробітництво фізкультурно-спортивних організацій з охорони навколишнього середовища	42
1.5. Екоспорт як перспективний напрям природоохоронної діяльності ..	50
1.6. Екологічний менеджмент як ринкова система управління охороною довкілля у галузі фізичної культури і спорту	53
1.7. Рациональне природокористування в практиці фізкультурно-спортивних організацій	65
РОЗДІЛ 2. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	68
2.1. Концепція екологізації спорту як основа природоохоронної діяльності та охорони навколишнього середовища у галузі спорту	68
2.2. Екологічний моніторинг стану навколишнього середовища, який проводиться суб'єктами господарювання, у тому числі у галузі спорту ..	79
2.3. Екологічний стан атмосферного повітря, його значення в практиці спорту	87
2.4. Екологічний стан води водойм, які використовуються під час тренувальної та змагальної діяльності	91
2.5. Екосистеми та їх використання в практиці спорту	99
2.6. Вплив глобальної зміни клімату на зимові види спорту та інфраструктуру гірськолижних комплексів	101
2.7. Ендоекологія та екологічна медицина в спортивній діяльності	110
2.8. Екологія харчування та її особливості в практиці спорту	121

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ТА «ЗЕЛЕНЕ» БУДІВНИЦТВО У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ	130
3.1. Основи екологічного дизайну спортивної інфраструктури	130
3.2. Природоохоронне інспектування багатофункціональних спортивних парків та «зелених» зон багатофункціональних спортивних комплексів ..	140
3.3. Специфіка галузевого природоохоронного інспектування спеціалізованих спортивних парків	157
3.4. Екологічно орієнтоване («зелене») будівництво спортивних споруд ..	160
3.5. Галузеве екологічне інспектування стану земельних ділянок та споруд спортивних комплексів	166
3.6. Екологічна безпека у сфері спорту як напрям природоохоронної діяльності	177
РОЗДІЛ 4. ПРИРОДООХОРОННЕ (ЕКОЛОГІЧНЕ) ІНСПЕКТУВАННЯ В ГАЛУЗІ СУЧАСНОГО СПОРТУ	186
4.1. Державне екологічне (природоохоронне) інспектування в галузі спорту	186
4.2. Громадський контроль стану навколишнього середовища та громадське природоохоронне інспектування	204
4.3. Галузева екологічна (природоохоронна) служба суб'єктів господарювання, в тому числі у галузі спорту	208
4.4. Екологічна оцінка (інспектування) Українських Карпат про можливість проведення міжнародних змагань із зимових видів спорту ..	212
4.5. Екологічна реабілітація як напрям природоохоронної діяльності у галузі спорту	221
РОЗДІЛ 5. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ	229
5.1. Екологія спорту як напрям екологічної освіти у галузі спорту	229
5.2. Організаційно-методологічні особливості проведення наукових досліджень природоохоронної діяльності в спорті	239
5.3. Методи наукових досліджень в екології спорту	241
ВИСНОВКИ	246
ЛІТЕРАТУРА	248